

Висновки. Проведене в окресленому напрямі дослідження дозволяє стверджувати, що ґрунтовна фундаментальна підготовка в галузі фізики й інформатики розвиває мислення майбутнього фахівця, формує стійку ціннісну орієнтацію на творчу самореалізацію та саморозвиток, допомагає випускникам університету, які обрали професію фізика-дослідника, швидше ставати майстрами своєї справи, а це є основним мірилом якості сучасного вчителя нової української школи.

Ключові слова: вища освіта, фундаменталізація освіти, інформаційні технології, науково-дослідницька компетентність.

ФУНДАМЕНТАЛИЗАЦИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ОСНОВНОЙ КРИТЕРИЙ ТРАНСФОРМАЦИИ К НОВОЙ УКРАИНСКОЙ ШКОЛЕ

Луценко Григорий Васильевич

доктор педагогических наук, профессор

Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко

В статье охарактеризована базовая педагогическая концепция фундаментализации физического образования и ее категориально-понятийный аппарат, представлены основные позиции современных отечественных и зарубежных подходов, направленные на достижение высокого уровня владения понятийным аппаратом физики и выработку психолого-педагогических основ организации профессиональной подготовки будущих специалистов-физиков, выделены компоненты подготовки будущего специалиста в условиях фундаментализации профессионального образования.

Ключевые слова: высшее образование, фундаментализация образования, информационные технологии, научно-исследовательская компетентность.

Отримано редакцією: 10.10.2019 р.

УДК 378. 0011.3-051:373.2 : 378.02

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-3-41-18-27

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАГІСТРІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Загородня Людмила Петрівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: l.zagorodnya69@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2217-1041

У статті представлено тлумачення поняття «методологічний підхід». Виокремлено основні методологічні підходи до формування готовності магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Подано сутнісну характеристику системного, аксіологічного, акмеологічного, компетентнісного, синергетичного, особистісного, діяльнісного, технологічного підходів до реалізації системи підготовки майбутніх магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Висвітлено основні властивості означеної системи. Представлено провідну ідею концепції дослідження.

Ключові слова: методологічний підхід, система підготовки магістрів, властивості системи підготовки магістрів, методологічні підходи до формування готовності магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, концепція дослідження.

Постановка проблеми. Забезпечення якості освітнього процесу, який уможливорює якісне формування професійної готовності чи компетентності фахівця, наразі є актуальною проблемою у світовому й українському освітньому просторі. Підготовка фахівців до забезпечення споживачів освітніх послуг якісною освітою здійснюється в загальній системі професійної освіти. Функціонування її ґрунтується на низці методологічних підходів. Існує чимало досліджень, присвячених методологічним засадам підготовки фахівців для освітньої галузі, проте проблема розроблення методологічних підходів до формування готовності магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти (ГДЗЯОП у ЗДО) не знайшла свого гідного вирішення в українській науці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових розвідок із проблеми методології досліджень, засвідчив, що в психолого-педагогічній науці вона розробляється досить ґрунтовно. Так, системний підхід досліджують В. Афанасьєв, Ю. Бабанський, В. Безрукова, В. Беспалько, Ю. Галагузова, Б. Гершунський, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Каган, О. Красножон, Ю. Конаржевський, В. Кремень, Н. Кузьміна, І. Підласий, О. Семенов, Н. Тализіна та ін.; аксіологічний – А. Богуш, Б. Гершунський, І. Зязюн, В. Кремень, І. Ніколаєску, В. Сластьонін, Н. Ткачова та ін.; акмеологічний – К. Абульханова-Славська, О. Бодальов, А. Макарова, В. Вакуленко, Н. Гузій, Г. Данилова, А. Деркач, О. Дубасенюк, В. Зазикін, Н. Кузьміна, В. Максимова, С. Пальчевський, С. Пожарський, В. Панасюк, Л. Рибалко, Г. Сотська та ін.; синергетичний – В. Андрущенко, О. Бріжатий, О. Вознюк, В. Гребнева, І. Добронравова, М. Каган, О. Князева, І. Передборська, І. Пригожин, Г. Хакен, В. Цикін та ін.; компетентнісний – Л. Базиль, Г. Беленька, Л. Бірюк, І. Зимня, Н. Кузьміна, О. Овчарук, І. Родигіна, Г. Селевко, А. Хуторської та ін.; особистісний – М. Аكوпова, М. Алексєєв, І. Бєх, О. Бондарєвська, М. Євтух, Г. Романцев, В. Сериков, І. Якиманська та ін.; діяльнісний – А. Богуш, Л. Виготський, П. Гальперін, В. Загвязинський, Д. Ельконін, Г. Костюк, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.; технологічний – Л. Андерсон, Б. Блум, Д. Брунер, Т. Гілберт, Дж. Керол, С. Сполдінг, Д. Хамблін та ін. (зарубіжні вчені); Ю. Бабанський, В. Беспалько, П. Гальперин, Н. Щуркова та ін. (російські науковці); А. Алексюк, В. Бондар, В. Вонсович, В. Лозова, І. Підласий, І. Прокопенко, А. Фурман та ін. (українські дослідники). Проте в українській науці не представлене розроблення методологічних підходів до підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Мета статті – виокремити і схарактеризувати методологічні підходи до формування готовності магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологія, в широкому розумінні – розроблення і обґрунтування систематичних, логічно послідовних методів отримання достовірних наукових знань. У цьому розумінні методологія стосується не збору конкретних знань чи їх пояснення, а загальних наукових методів і процедур отримання науково достовірних знань і розуміння (осягнення) сутності речей. У вузькому значенні методологія – сукупність конкретних методів чи процедур, які використовуються для отримання конкретних знань у тій чи іншій галузі (науці) [5, с. 211].

У педагогіці зазвичай поняття «підхід» тлумачиться як особлива форма пізнавальної та практичної діяльності, стратегія дослідження процесу, що вивчається, базова ціннісна орієнтація, яка визначає позицію дослідника.

Наукове дослідження неможливо здійснити без урахування методологічних підходів до процесу, що вивчається, а значить, і розуміння сутності поняття «методологічний підхід». Науковці по-різному тлумачать означений термін. Так, у словнику із методології Олександра та Дмитра Новикових методологічний підхід розглядається, по-перше, як певний вихідний принцип, вихідна позиція, основне положення чи переконання (цілісний, комплексний, системний, синергетичний та ін.), по-друге, як напрям вивчення предмета дослідження (історичний, логічний, змістовий, формальний та ін.) [6, с. 117–118]. Як зазначає Н. Дюшеєва, методологічний підхід є стратегією, що базується на основних положеннях відповідної теорії і визначає напрями пошуку стосовно предмета дослідження [3, с. 19]. Погоджуючись із обома позиціями, ми розглядаємо методологічний підхід як вихідне положення, на якому ґрунтується наукове дослідження, зокрема його концепція, і якому підпорядковуються зміст, методи та форми роботи дослідника, необхідні для його успішного здійснення. Методологічні підходи визначають і низку принципів, на основі яких розробляється і функціонує пропонована науковцем система роботи.

У контексті нашого дослідження ми виділяємо такі підходи, на яких ґрунтується система підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти (ЗЯОП у ЗДО): системний, аксіологічний, акмеологічний, компетентнісний, синергетичний, особистісний, діяльнісний, технологічний.

Одним із головних методологічних підходів є системний, адже він спонукає вивчати об'єкт пізнання як множину компонентів у сукупності відношень та взаємозв'язків між ними, тобто як цілісної системи. Характеристику системного підходу почнемо із розгляду тлумачення поняття «система». Система – складний, змістовий, цілісний об'єкт, який злагоджено функціонує, має свою внутрішню структуру і складається із багатьох взаємопов'язаних одна з одною частин (елементів). Взаємозв'язок елементів такий, що, працюючи разом, вони породжують нададитивний ефект, тобто результат (продукт), який не в змозі породити окремі, механічно об'єднані один з одним елементи [5, с. 393].

У контексті нашого дослідження цікавими видаються наукові розвідки вчених, присвячені застосуванню системного підходу в педагогіці, зокрема в педагогіці вищої школи, а саме: В. Афанасьєва, Ю. Бабанського, В. Безрукової, В. Беспалька, Ю. Галагузової, Б. Гершунського, С. Гончаренка, І. Зязюна, М. Кагана, О. Красножон, Ю. Конаржевського, В. Кременя, Н. Кузьміної, І. Підласого, О. Семеног, Н. Тализіної та ін.

Беручи до уваги аналіз досліджень вищевказаних науковців, ми розглядаємо систему підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО, як різновид педагогічної системи, оскільки вона має всі притаманні такій системі ознаки, а саме: є підставою для теоретичного осмислення й побудови педагогічної діяльності; включає певну сукупність взаємозв'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого й цільового педагогічного впливу на формування особи із заданими якостями; забезпечує виконання ціннісно-сміслових, нормативних, технологічних і процесуально-результативних функцій педагогічної діяльності; сприяє досягненню поставлених цілей розвитку людини.

Усвідомлення сутності поняття «система» й аналіз досліджень вищезазначених учених дозволяє нам виокремити основні властивості системи підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, а саме:

1) цілісність та подільність – система підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти (ЗЯОП у ЗДО) є цілісною сукупністю взаємопов'язаних і взаємозумовлених складників. При цьому складники становлять цілісне утворення, в якому зміна одного складника викликає зміну інших. Варто зауважити, що не складники утворюють ціле, а навпаки, вони виявляються при поділі цілого на частини;

2) неадитивність системи (емерджентність; від англ. emergent – раптово виникати, з'являтися) характеризує передусім комплексне функціонування взаємопов'язаних складників системи підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО та породжує виникнення якісно нових функціональних властивостей системи. Функціонування окремих складників неможливе;

3) цілеспрямованість – система підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО має ціль і реалізація системи підпорядковується їй та спрямовується на її досягнення;

4) структурність – система підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО чітко структурована, що дозволяє простежити внутрішні сталі та істотні зв'язки між складниками, що в сукупності визначають основні властивості цієї системи. Будова системи вможливорює виділення в ній складників, доступних для аналізу, та їх елементів;

5) ієрархічність – у системі підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО простежується різномірівнева підпорядкованість складників – від основи до надбудови, від загального до конкретного (від методології процесу до його змістового наповнення та процесуальної реалізації і результату досягнення мети);

6) інтегративність дозволяє сприймати, характеризувати, коректувати і реалізовувати систему як об'єднання взаємопов'язаних складників. Ізольований аналіз котрогось із них не дасть повного уявлення про систему в цілому;

7) еквіпотенційність – систему підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО ми розглядаємо як підсистему системи вищого рівня, а саме професійної підготовки фахівців спеціальності «Дошкільна освіта» і навпаки – підсистему можна розглядати як систему зі своїм набором взаємопов'язаних складників;

8) функціональність – система підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО має певні, притаманні лише їй внутрішні та зовнішні функції, оптимальне їх поєднання;

9) синергізм – характеризує сумарний ефект функціонування компонентів системи підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО, який набагато більший, ніж ефект окремого складника;

10) інформаційність – система підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО має інформаційну взаємодію між компонентами для реалізації своїх функціональних властивостей;

11) взаємозалежність між системою та зовнішнім середовищем, відкритість. Система підготовки магістрів до ЗЯОП в ЗДО, як складник загальної системи професійної підготовки, формує та проявляє свої властивості при взаємодії із зовнішнім середовищем. У нашому випадку зовнішнє середовище – це передусім запити держави і цільової аудиторії на підготовку фахівців дошкільної галузі. Відкритість системи полягає в її сприйнятливості й реагуванні на вимоги до компетентностей фахівців, їх готовності до виконання професійних обов'язків і забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО зокрема. Таким чином, система розвивається під впливом зовнішнього середовища, але при цьому намагається зберегти якісну визначеність та властивості, що забезпечують високу стійкість, самостійність та адаптивність її функціонування;

12) рівновага – система підготовки магістрів до ЗЯОП в ЗДО здатна зберігати свій стан якомога довше (як за відсутності, так і за наявності активних зовнішніх впливів);

13) стійкість – система підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО може утримувати параметри в заданих межах і повертатися в стан рівноваги після виведення її з цього стану дією зовнішніх впливів;

14) надійність – система підготовки магістрів до ЗЯОП в ЗДО здатна безперебійно функціонувати при виході з ладу одного з компонентів за умови його заміни подібним, схожим за змістом;

15) динамічність – система підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО має динамічну природу, тобто їй властиві процеси виникнення, становлення, розвитку, коректування. Саме ця властивість забезпечує тривалість існування системи.

Таким чином, системний підхід уможливорює розроблення й реалізацію підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО як цілісної системи, якій притаманні вищеописані нами властивості. Саме означений підхід до професійної підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО забезпечує єдність елементів підготовки як динамічної системи, до структури якої належать: мета, завдання, методологічні підходи, принципи, зміст, методи, засоби, форми, етапи підготовки, орієнтовані на результат. Отже, професійна підготовка магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО може розглядатися як дієва система зі своєю метою – підвищення ефективності цього процесу, формування компонентів ГДЗЯОП у майбутніх магістрів. Системний підхід має тісний зв'язок із аксіологічним.

За трактуванням філософських довідникових джерел, аксіологія (грец. *axia* – цінність, *logos* – слово, вчення) визначається як філософське вчення про природу цінностей, їх місце в реальності і про структуру ціннісного світу, тобто про зв'язок різних цінностей між собою, із соціальними і культурними факторами і структурою особистості; як філософська дисципліна, що займається дослідженням цінностей як змістовотвірних основ людського буття, які задають спрямованість і мотивацію людського життя, діяльності та конкретних дій і вчинків.

Обґрунтовуючи у своїх працях аксіологічний підхід, учені Б. Гершунський, І. Зязюн, В. Кремень, І. Ніколаєску, В. Сластьонін, Н. Ткачова зазначають, що він полягає в переведенні під впливом відповідного виховання об'єктивних цінностей людського суспільства в суб'єктивні особистісні смисли.

І. Ніколаєску стверджує, що аксіологічний підхід властивий гуманістичному напряму, оскільки людина розглядається в ньому як найвища цінність суспільства і самоціль суспільного розвитку. Саме в цьому підході й знаходить своє відображення різноманітність ставлення до людини, суспільства, духовних цінностей, діяльності, що і визначає зміст гуманістичної сутності особистості [7, с. 34–38].

Ми погоджуємося з позицією А. Кирьякової про те, що не система освіти зі своїми

настановами нав'язується людині, обмежуючи її свободу вибору, а людина свідомо вибирає індивідуальну освітню траєкторію відповідно до своїх освітніх потреб, здібностей, установок та цінностей. Тому ціннісні орієнтації доцільно розглядати як складні утворення, що ввібрали в себе різні рівні і форми взаємодії громадського та індивідуального в особистості, певні форми взаємодії внутрішнього і зовнішнього для особистості, специфічні форми усвідомлення особистістю навколишнього світу, свого минулого, сьогодення і майбутнього, а також суті свого власного. Усвідомлення магістрантами цінності об'єкта професійної дійсності, а саме особистості дошкільника, формують особливий вид ставлення – ціннісне ставлення до своєї професійної діяльності й, зокрема, до потреб дітей в якісній освіті.

Солідаризуємося з Т. Калюжною в тому, що процес формування ціннісних орієнтацій достатньо складний, має певну тимчасову протяжність, не передбачає нав'язування, навпаки, припускає делікатність у становленні аксіологічних позицій. При цьому інтеріоризація ціннісних орієнтацій, здійснюючись у вільному розвитку з опорою на позитивно значущі цінності, переходить від здібності до усвідомлення вербально вираженої цінності, до внутрішнього її ухвалення на основі позитивного емоційного сприйняття, далі до можливості її реалізації, закріплення і до здатності актуалізувати значущі для діяльності і поведінки ціннісні орієнтації [8].

У рамках аксіологічного підходу кожен учасник освітнього процесу визнається активним ціннісно мотивованим суб'єктом діяльності, розглядається як суб'єкт пізнання, спілкування, творчості. Тож припускаємо, що прагнення магістрів конструювати власний образ багато в чому залежить від їх ціннісних орієнтацій, які, у свою чергу, підпорядковуються панівному світогляду в суспільстві та адекватним йому цінностям. Виходячи із цього, вважаємо, що, здійснюючи процес підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО, необхідно не лише озброювати їх знаннями про особливості освітнього процесу і засоби забезпечення його якості, але й формувати в них ціннісні орієнтації, притаманні сучасному педагогові-гуманісту (на дитину як самобутню і самоцінну особистість та методи педагогічного впливу на неї; на професію; на сутність управлінської діяльності директора, на цільову аудиторію, яка є замовником освітніх послуг тощо). Згідно з аксіологічним підходом уможливорюється формування фахової свідомості магістрів, підготовлених до забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО під час засвоєння сукупності життєвих і професійних цінностей.

З аксіологічним підходом тісно пов'язаний акмеологічний. Акме – вищий, індивідуальний і своєрідний для кожної людини рівень психологічного розвитку, який становить вершину її онтогенетичного розвитку, включаючи фізичне здоров'я, розум, особистість, почуття, волю та інші сторони її психології. Акме в розвитку різних фізичних і психологічних аспектів людини досягається в різні періоди її життя, зазвичай, у зрілому віці [5, с. 15].

Поняття «акмеологія» походить від грецьких слів «акме» – вершина, гостре; і «логос» – вчення. Акмеологія – комплексна, міждисциплінарна наука, яка виникла в другій половині ХХ ст. на межі багатьох природничих, суспільних, гуманітарних і технічних наук, які стосуються людини, і пов'язана з вивченням умов і факторів (передусім психологічних), які забезпечують вищі професійні, творчі досягнення людини, тобто досягнення нею стану акме [5, с. 15]. Отже, акмеологію передусім слід розуміти як науку про професіоналізм, про прагнення особистості до можливих вищих досягнень, які мають стати її вищим життєвим завданням.

Акмеологічний підхід – базисна узагальнювальна категорія, що передбачає сукупність принципів, прийомів, методів наукового дослідження, які дозволяють вивчати й вирішувати наукові та практичні проблеми в обсязі їх реального онтологічного буття.

У психолого-акмеологічних дослідженнях значущими акмеологічними умовами самореалізації особистості називаються загальні та спеціальні здібності об'єкта праці, стан суспільства, умови навчання та виховання. Найважливішими загальними акмеологічними чинниками є високий рівень мотивації, потреба в досягненнях, прагнення до самореалізації. В

основу саморозвитку і самоорганізації покладено потреби людини в нових досягненнях, прагнення до успіху, до вдосконалення, активну життєву позицію, позитивне мислення, віру у свої можливості, розуміння сенсу життя. І. Ніколаєску виокремлює наступні психолого-акмеологічні умови розвитку професіоналізму: соціальне замовлення на фахівців вищої кваліфікації, ситуації особистісно-професійного розвитку, акмеологічне середовище, професійне співробітництво з колегами, інноваційність, активна взаємодія з суб'єктами впливу, професійна рефлексія [7, с. 17].

Реалізація акмеологічного підходу до професійної підготовки майбутніх магістрів, метою якого є оволодіння способами формування ГДЗЯОП у ЗДО в процесі досягнення вершин управлінського професіоналізму, передбачає застосування акмеологічних технологій, освітніх зокрема, оскільки вони сприяють активізації внутрішнього потенціалу як умови сходження їх до найвищого рівня. При цьому важливими є особистісна й професійна зрілість магістранта та його акмеологічна позиція (рівень саморозвитку). Відповідно, професійна зрілість передбачає його готовність до професійної діяльності на посаді директора ЗДО, зокрема до забезпечення якості освітнього процесу в дошкільній установі. Особистісна зрілість – це сформованість ціннісних орієнтацій, інтересів, ідеалів, життєвих мотивів і потреб, морально-вольових якостей. Саме особистісна зрілість утворює основу для професійної. Із цих позицій доцільно говорити про особистісно-професійний розвиток особистості магістрантів, зорієнтований на високий рівень професіоналізму і професійних досягнень у майбутньому. Досягнення акме в професійному становленні магістрів, підготовлених до ЗЯОП у ЗДО, здійснюється за допомогою освіти, самоосвіти, самовиховання та саморозвитку. При цьому індивідуальна неповторна особистість майбутнього фахівця впливає на процес і результат формування готовності магістрів до ЗЯОП у ЗДО. Отже, виходячи з позицій акмеологічного підходу, підготовку магістрів до ЗЯОП у ЗДО ми розглядаємо крізь призму індивідуальності особистості фахівця, з орієнтуванням на досягнення ним вершин творчого саморозвитку, професійної зрілості та успішної самореалізації на посаді директора ЗДО.

Акмеологічний підхід дозволяє обґрунтувати ГДЗЯОП у ЗДО як вагомий складник професіоналізму магістра дошкільної освіти, який репрезентує внутрішній потенціал педагогів-управлінців і водночас засвідчує рівень його прояву.

Дефініція поняття «синергетика» походить від грецького «синергос» – спільнодіючий. Синергізм у словниках іншомовних слів потрактовується як спільна дія окремих органів або систем.

Синергетика як міждисциплінарний науковий напрям характеризується методологією (як системою окремих методів, ученням про структуру, логічну організацію, методи та засоби діяльності) дослідження природних і соціальних явищ, імплікація якої у сфері педагогіки передбачає виокремлення певного синергетичного підходу, який певним чином відображає методологію синергетики. Синергетичний підхід у педагогіці, як стверджує О. Вознюк, постає певним концептуальним базисом, сукупністю певних принципових вихідних положень синергетики, згідно з якими проводиться теоретичний аналіз педагогічної думки [2, с. 185].

В. Анрущенко визначає цінність методологічного потенціалу синергетичного підходу для сучасної філософії освіти, яка полягає в тому, що синергетика, по-перше, пропонує модель саморозвитку людини у світі, що швидко змінюється і саморозвивається; по-друге, виходить на найважливішу світоглядну проблему – проблему пошуку людиною свого місця в ньому. З погляду синергетики, людина постає як самодостатня істота, яка перебудовує сама себе в напрямі гармонізації відносин на осі: Людина – Всесвіт. В освіті засадничим підходом до виховання і навчання в контексті синергетичної методології стає формування цілісного бачення світу, яке повинно реалізуватися через відчуття особистісної співпричетності і відповідальності, імовірнісне сприйняття і діалогічність процесів пізнання [10, с. 50].

Погоджуємося з позицією М. Олійник щодо використання синергетичного підходу в процесі професійної підготовки педагогів-вихователів, а саме: необхідно, з одного боку, знайомити їх з відповідними освітніми концепціями, з іншого – використовувати цей методологічний підхід для поліпшення організації їх навчання в закладі вищої освіти шляхом

привнесення методів і форм інноваційного навчання, розвитку як зовнішньої, так і внутрішньої академічної мобільності тощо [9].

Із позицій синергетичного підходу ми розглядаємо процес підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО як відкриту систему з наявністю багатьох точок біфуркації, здатну вчасно й чутливо реагувати на зміни в соціумі, освіті, у вимогах до якості освіти в закладі дошкільної освіти та якості підготовки магістрів у вищій школі.

Компетентнісний підхід у фаховій підготовці педагогів полягає в поступовому переході від традиційної освітньої парадигми передавання сукупності знань, умінь і навичок до створення умов для їх дієвого і творчого використання, набуття здатності до подальшого самостійного оволодіння ними та самовдосконалення відповідно до постійно змінюваних вимог соціуму.

Як зазначає М. Олійник, компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти передбачає формування в них педагогічної компетентності – системи наукових теоретичних знань, умінь і навичок з дисциплін нормативного та вибіркового циклів, що відображають готовність випускника закладу вищої педагогічної освіти виконувати професійні обов'язки та вдосконалювати власну професійну майстерність упродовж життя [9, с. 38]. Дослідники компетентнісного підходу наголошують на тому, що його суть полягає в зміщенні акцентів із процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку в здобувачів освітніх послуг здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання і досвід у різних ситуаціях. Відтак змінюється й сама модель поведінки майбутнього магістра – від пасивного засвоєння знань до дослідницьки активної, самостійної та самоосвітньої діяльності.

Компетентнісний підхід дозволяє нам розглядати ГДЗЯОП у ЗДО як складник загальної професійної компетентності магістра дошкільної освіти, передумову оволодіння компетентністю й орієнтування у формуванні компонентів готовності на види компетентностей, які задекларовано в освітньо-професійній програмі.

Оскільки готовність магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО має яскраво виражений особистісний характер, доцільно звернутися до сутності особистісного підходу, який обґрунтовано М. Акоповою, М. Алексеєвим, І. Бехом, О. Бондаревською, М. Євтухом, Г. Романцевим, В. Сериковим, І. Якиманською та іншими.

Розкриваючи сутність цього підходу, вчені наголошують на тому, що він передбачає таку організацію освітнього процесу, за якої вибір методів, форм, прийомів і засобів навчання здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей слухачів. Лише особистісно зорієнтованому вихованню під силу досягнення особистісно-розвивальної мети, оскільки воно спрямоване на усвідомлення вихованцем себе як особистості, на його вільне й відповідальне самовираження.

Отже, в контексті нашого дослідження цей підхід передбачає орієнтування на особистість магістранта, визнання його унікальності та самоцінності, права на повагу, моральну й інтелектуальну свободу, врахування природних задатків і здібностей, прагнення до самовдосконалення й самореалізації. Тому в процесі підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО доцільно добирати такі педагогічні технології і методи взаємодії, пропонувати завдання для самостійної роботи, які враховували б його потенціал, психофізіологічні особливості, потреби й інтереси, досвід.

Тісно з особистісним підходом пов'язаний діяльнісний. У низці наукових досліджень розкривається їх діалектична єдність, оскільки діяльність не може бути реалізована поза активністю особистості. Його сутність полягає в тому, що діяльність є основою, засобом та головною умовою розвитку здобувачів освітніх послуг. Психологічні основи діяльнісного підходу розроблено в працях Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Загвязинського, Д. Ельконіна, Г. Костюка, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна та інших. Основою діяльнісного підходу є положення психології про те, що психіка людини, зокрема розвиток психічних пізнавальних процесів, нерозривно пов'язані з її діяльністю і діяльністю обумовлені. При цьому діяльність ученими трактується як цілеспрямована активність людини, що проявляється в процесі її

взаємодії з навколишнім світом, і ця взаємодія полягає у вирішенні життєво важливих завдань, що визначають існування та розвиток людини.

Основою діяльнісного підходу є діалогізація освітнього процесу закладу вищої освіти, що визначає суб'єкт-суб'єктну взаємодію студентів і викладачів, самоактуалізацію і саморепрезентацію особистості майбутнього педагога. Як зазначає А. Богуш, важливу роль у забезпеченні діяльнісного підходу до формування базових компетентностей майбутнього фахівця дошкільної освіти відіграє педагогічна практика, де керівники бази практики не тільки вчать і виховують, але й стимулюють студента до загального і професійного розвитку, створюють умови для саморозвитку [1, с. 6].

За діяльнісного підходу в центрі освітнього процесу в ЗДО стоїть магістрант як активний суб'єкт пізнання особливостей фаху, взаємодії з викладачами й іншими студентами, власного особистісно-професійного розвитку. При цьому всі функціональні можливості його психіки включені в супідрядність здійснюваної діяльності, спрямованої на вирішення конкретних пізнавальних завдань, пов'язаних із підготовкою до забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. Реалізація діяльнісного підходу у фаховій підготовці магістрів уможливорює формування в них здатності до активної професійної праці. При цьому знання з позицій цього підходу з основної мети освіти перетворюються на її компонент, засіб діяльності. Тому підготовка магістрів до ЗЯОП у ЗДО повинна бути зорієнтована передусім на отримання системи знань і вироблення на їх основі необхідних фахових умінь. Трансформація знань магістрів про якість освітнього процесу в ЗДО на рівень практичних умінь і навичок повинна відбуватися в умовах квазідіяльності й практики на базі ЗДО чи професійної діяльності й з урахуванням індивідуально-особистісного потенціалу.

Технологічний підхід у сфері педагогічної теорії і практики визначається як орієнтація освітнього процесу на гарантований освітній продукт заданого зразка. Технологічний підхід характеризує спрямованість педагогічних досліджень на оптимізацію, вдосконалення діяльності навчання, підвищення її результативності, інструментальності, інтенсивності. Технологія педагогічної діяльності враховує об'єктивні дидактичні закономірності й, таким чином, забезпечує в конкретних умовах відповідність результату діяльності попередньо поставленим цілям.

Відповідно до технологічного підходу процес підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО відбувається з широким використанням і доцільним поєднанням педагогічних технологій, зокрема інтерактивного, проблемного й позиційного навчання [4].

Схарактеризовані методологічні підходи вможливили обґрунтування провідної ідеї концепції дослідження. Вона полягає в тому, що система професійної підготовки магістрів до ЗЯОП у ЗДО – це сукупність взаємопов'язаних складників та їх елементів, що утворюють інтеграційну цілісність, спрямовану на формування готовності фахівців до забезпечення якості освітнього процесу в дошкільній установі, має ієрархічну підпорядкованість у структурі, мету, узгоджену із сучасними вимогами до якості підготовки фахівців другого рівня вищої освіти, і спрямованість на результат – позитивну динаміку в рівнях сформованості ГДЗЯОП у ЗДО.

Висновки. Методологічне підґрунтя функціонування системи підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в дошкільній установі утворюють системний, аксіологічний, акмеологічний, компетентнісний, синергетичний, особистісний, діяльнісний, технологічний підходи. Властивості системи, які віддзеркалюють специфічність означеного процесу, зумовлюються передусім системним підходом. Подальші наукові розвідки стосуватимуться розроблення концепції дослідження формування в магістрів готовності до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Список використаної літератури

1. Богуш А. М. Духовні цінності в контексті сучасної парадигми виховання. *Виховання і культура*. 2001. № 1. С. 4–10.
2. Вознюк О. В. Педагогічна синергетика: генеза, теорія і практика: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 708 с.
3. Дюшеева Н. К. Методологические подходы к профессионально-личностному формированию будущего учителя. *Педагогическое образование и наука*. 2008. № 9. С. 16–23.

4. Загородня Л. П. Застосування педагогічних технологій у формуванні готовності магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*, 2019. № 1. С. 249–255.
5. Немов Р. С. Психологический словарь. М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС. 2007. 560 с.
6. Новиков А. М., Новиков Д. А. Методология: словарь системы основных понятий. Москва: Либроком, 2013. 208 с.
7. Ніколаєску І. О. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітньо-інформаційного простору: навч.-методич. посібник. Черкаси: ОПОП, 2012. 54 с.
8. Калюжна Т. Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти: монографія. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 128 с.
9. Олійник М. І Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в країнах Східної Європи : дис. ... др-а пед. наук: 13.00.01 / Терноп. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2016. 475 с.
10. Філософія освіти: навчальний посібник / за заг. ред. В. Андрущенко, І. Передборської. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 329 с.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO FORMING THE MASTERS' READINESS FOR QUALITY ASSURANCE OF EDUCATIONAL PROCESS IN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

Zahorodnya Ludmyla

candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor of Preschool Pedagogy and Psychology Department
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *An urgent problem in the world and in Ukrainian educational space is the assurance of the educational process quality for qualitative forming of professional readiness or competence of a specialist. Specialists' training for providing consumers of educational services with quality preschool education is carried out in the general system of professional education, the functioning of which is based on a number of methodological approaches.*

The purpose of the article is to determine and characterize methodological approaches to the forming the masters' readiness for quality assurance of educational process in preschool education institutions.

Methods. *The theoretical methods of analysis and generalization of scientific literature, comparison, synthesis, systematization and generalization of the received information have been used for realization of the stated purpose.*

Results. *The essential characteristic of system, axiological, acmeological, competence, synergetic, personal, activity, technological approaches to realization of the training masters' system for quality assurance of educational process in the institution of preschool education is presented.*

Originality. *The main peculiarities of training masters' system for quality assurance of educational process in the institution of preschool education are explained based on the presented characteristic of methodological approaches. The main idea of the research concept is presented.*

Conclusion. *Methodological basis of functioning of training masters' system for quality assurance of educational process in preschool institution is formed by system, axiological, acmeological, competence, synergetic, personal, activity, technological approaches.*

It has been determined that the system approach makes it possible to develop and implement the masters' training for quality assurance of educational process in preschool institutions as a holistic system, which has specific peculiarities. The effectiveness of the training system depends on the development of a research concept based on these approaches.

Key words: *methodological approach, training masters' system, the peculiarities of training masters' system, methodological approaches to forming the masters' readiness for quality assurance of educational process in preschool education institutions, research concept.*

References

1. Bohush, A. M. (2001). Spiritual values in the context of the modern paradigm of education. *Education and Culture*. № 1. P. 4–10 [in Ukrainian].
2. Voznyuk, O. V. (2012). Pedagogical synergetics: genesis, theory and practice: monograph Zhytomyr: I. Franko ZhDU edition. 708 p. [in Ukrainian].
3. Dyusheyeva, N. K. (2008). Methodological approaches to the professional and personal formation of an intending teacher. *Pedagogical education and science*. № 9. P. 16–23 [in Russian].
4. Zahorodnya, L. P. (2019). The implementation of pedagogical technologies in the forming the masters'

readiness for quality assurance of the educational process in a preschool education institution. Bulletin of Cherkasy University. Series: Pedagogical Sciences. № 1. Cherkasy. 296 p. [in Ukrainian].

5. Nemov, R. S. (2007). Psychological dictionary. Moscow: Humanitarian. ed. center VLADOS. 560 p. [in Russian].

6. Novikov, A. M., Novikov, D. A. (2013). Methodology: a dictionary of the basic concepts system. Moscow: Librokom. 208 p. [in Russian].

7. Nikolaescu, I. O. (2012). Practical bases of acmeological development of a person in the conditions of educational and informational space: teaching and methodical manual. Cherkasy: OIPOP. 54 p. [in Ukrainian].

8. Kalyuzhna, T. H. (2012). Pedagogical axiology in the conditions of modernization of professional and pedagogical education: monograph. K.: Publishing house of NPU named after M. P. Drahomanov. 128 p. [in Ukrainian].

9. Olynyk, M. I. (2016). Theoretical and methodical bases of training intending specialists of preschool education in the countries of Eastern Europe. *Doctor's thesis*. Ternopil. [in Ukrainian].

10. Philosophy of Education: tutorial (2009). In the general. edition of V. Andrushchenko, I. Peredborska. Kyiv: Publishing house of Drahomanov NPU. 329 p. [in Ukrainian].

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ ГОТОВНОСТИ МАГИСТРОВ К ОБЕСПЕЧЕНИЮ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В УЧРЕЖДЕНИЯХ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Загородняя Людмила Петровна

кандидат педагогических наук, доцент кафедры дошкольной педагогики и психологии, докторант
Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко

В статье представлено определение понятия «методологический подход». Выделены основные методологические подходы к формированию готовности магистров к обеспечению качества образовательного процесса в учреждении дошкольного образования. Подано характеристику сути системного, аксиологического, акмеологического, компетентностного, синергетического, личностного, деятельностного, технологического подходов к реализации системы подготовки будущих магистров к обеспечению качества образовательного процесса в учреждении дошкольного образования. Раскрыты основные качества указанной системы. Представлено ведущую идею концепции исследования.

Ключевые слова: методологический подход, система подготовки магистров, качества системы подготовки магистров, методологические подходы к формированию готовности магистров к обеспечению качества образовательного процесса в учреждении дошкольного образования, концепция исследования.

Отримано редакцією: 27.09.2019 р.

УДК 378.147-057.21:51-047.22

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-3-41-27-35

ЗМІСТ, ЗАВДАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Антонець Анатолій Вікторович

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін

Полтавська державна аграрна академія

e-mail: anatoliyantonets1@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2332-6711

У статті розглянуто особливості системи формування математичної компетентності інженерів відповідно до раніше представленої організаційно-функціональної моделі її формування. Визначено мету, зміст та завдання системи, серед яких основними є підвищення здатності студентів до самоосвіти, врахування потреб суспільства та ринку праці, зв'язок між математичними та професійними дисциплінами, диференціація навчання та підвищення мотивації студентів. Наведено та описано основні етапи та рівні формування математичної компетентності з урахуванням доцільності використання тих чи інших організаційних форм навчання. Зазначено основні вимоги до комплексу відповідних навчальних елементів та окреслено подальші кроки дослідження.

Ключові слова: математична компетентність, дидактична система, інженери, елементи навчання, мета, зміст, завдання.

Постановка проблеми. Швидкий розвиток сучасних технологій та високі вимоги роботодавців зумовлюють потребу у висококваліфікованих фахівцях інженерних спеціальностей, здатних швидко адаптуватися до змінюваних умов праці. Незважаючи на зростання кількості дипломованих інженерів, спостерігається нестача професіоналів у сфері